

Şirməmməd Hüseynovun publisistikası

haqqında bir neçə söz

Ramiz Orser

(əvvəli ötən saylarımızda)

Fəlakət və zillətdən xeyir görənlərə "Həyat davam edir" fəlsəfəsini "şər olmasa xeyir gəlməz"-kimi meşşan və manqurt düşüncəsinə haqq qazandırmaqda kara gəlir. Belələri üçün həyatın davamı çapıb-talamaq, eyş-işrətlə ömür sürmək, bu cür həyat tərzinə ictimai mənə vermək və ona haqq qazandırmaq üçün lazımdır".

Sovetizmə məxsus sosial neqativin-mənəviyyatda və məişətdə durğunluğun bütün mexanizmi, mənəcə, bürokratin "mənafeyinə xidmət sahəsindən" başqa bir şey deyildi. Özündən yuxarının göstərişlərinə sözsüz qulaq asan və heç bir qeyd-şərtsiz əməl edən passiv icraçı stereotipi-onun ən səciyyəvi emblemi və obrazı belə idi.

Bunlar da Şirməmməd müəllimin publisistikasında özlərini olduqları kimi görürdülərsə də iç üzlerini maskalarının altında gizlədir, ya da özlərini elə aparırdılar ki, guya bu deyənlərin onlara dəxli yoxdur.

Bizə yaxın iki on ildə də manqurtun zahiri dəyişib. Təfəkkürü və göstərişə münasibəti, iştəhası və varlanmaq ehtirası olduğu kimi zühur etməkdədir. Mahiyyətdə "keçəl Həsən, dönüb olub Həsən keçəl".

Ş.Hüseynov "Dərd həmin dərdidir" məqaləsində yazır: " Deyirlər tarix təkrar olunmur.

Doğrudur. Lakin hadisələr eynən təkrar olunmur. Amma düşüncə tərzini, əxlaq, insani dəyərlər, ləyaqət kimi keyfiyyətlər bütün ziddiyyətləri ilə uzun müddət ya dəyişməz qalır, yaxud da çox yavaş və tədricən dəyişir. Zamanın və xalqın kollektiv yaddaşı olan mətbuatın əsrin əvvəllərindəki səhifələri ilə bu gün bəzi qəzetlərin nömrələrini müqayisə edəndə həmin anlayışı daha aydın hiss edirik.

sən. Cahillik, nadanlıq, söyüş, təfəkkür yoxsulluğu, yalançılıq, böhtan əsrin əvvəllərində necə idisə yenə bəzi qəzetlərdə formasını dəyişsə də eyni qalıb meydan oxumaqdadır.

Şirməmməd Hüseynovun ümumi-ləşdirici məqalələri və şərhəri ilə müşayiət olunan sələflərindən təqdim etdiyi yazıları oxuduqca, onlarda toxunulan məsələlərlə və bu məsələlərə müəllif münasibəti ilə tanış olduqca Ş.Hüseynovun vətəndaş obrazı tamamlanır: onun vahid prinsipi, fikri və əqidəsi oxucuya bəlli olur.

Hər bir millət üçün siyasi mədəniyyətin vacibliyini sübut etməyə çalışan müəllif oxucunu inandırmaq üçün dəridən-qabıqdan çıxmır, fikrini həyatı misallarla əsaslandırır və inandırır. Əyanilik onun publisistikasının əsas atributlarından biri kimi çıxış edir.

Onun ayrı-ayrı, həm də çoxsaylı qəzet müxbirlərinə verdiyi müsahibələr, bu müsahibələrdəki doğru və düzgün təhlilləri onun publisist, eyni zamanda günümüzün mühüm hadisələrinin əsl siyasi icmalçısı olduğunu təsdiqləyir. Onun yazılarını oxuduqca başımıza gətirilən müsbətlərin eyni qaynaqdan qaynaqlandığını və üstümüzə tuşlandığını şahidi olur. Onun publisistikasının gücü də elə həqiqətə köklənməyindədir.

Ş.Hüseynovun publisist əsərlərinin dili ana südü qədər təmiz və şəffafdır. Eyni zamanda yüksək intellekti, zənginliyi və axar-baxarlığı ilə seçilir.

Onun dilinin təmizliyi və saflığı mənə "Molla Nəsrəddin"çiləri, yüksək intellekti, zənginliyi və axar-baxarlığı "Füyuzat"çıları xatırlatdı. Ancaq elə buradaca "Təzadlar"ın kollektivi adından 2000-ci ildə çap etdiyi "Hamının müəllimi-Şirməmməd Hüseynov!" adlı məqaləsindən aşağıdakı sətrlər yaddaşımdan boylanıdı: "...Həyatda zahiri görkəminə və əməlinə görə hərəni kiməsə oxşadırlar. Kimini dayısına, kimini atasına, kimini əmisinə yaxud müəlliminə.

Şirməmməd Hüseynov bəlkə də yeganə şəxsiyyətdir ki, məhz özünə oxşayır. Yeni, elə özüdür ki, var. Nə qədər çalışırıq Şirməmməd müəllimin kiməsə oxşarlığını tapaq, mümkün olmur".

Doğru sözə nə deyəsən! Bax, onun publisist yazılarının dili, ahəngi, ədəbi dil normalarına sadıqlığı da

lardan ad silmək olar, tarixdən yox", "Məzlum millətin mətbuatı da məzlum olur", "Düşmənin tanı, milli intibahını yüksəlt", "Qələm dəllalları, qəzet həşəratları", "Siyasət oyun deyil, sənətdir", "Əyri otur, amma düz danış", "Müstəqil dövlətə azad jurnalistika gərəkdir", "Diktaturadan demokratiya yarana bilməz", "Çürük

elədir-bənzərsizdir, təkrarsızdır, özünəməxsusdur.

Ş.Hüseynovun publisistikasının dili kimi, sənətkarlıq xüsusiyyətləri də ayrıca bir tədqiqatın mövzusu. Burda təkəcə bir şeyi vurğulamaq istəyirəm. Məqalələrin sərlövhələri-başlıqları elə bir aləmdir.

Bu adlar oxucuya dikte edir ki, onların müəllifi təkəcə tarixçi-publisist deyil, həm maarifçi publisistdir, həm də müdrik filosof publisistdir. Fikrimizin əyani təzahürü və təsdiqi üçün bəzi başlıqlara diqqət yetirək: "Tərəqqi üçün azadlıq və istiqlal gərəkdir", "Ağacı qurd, milləti manqurd içindən məhv edir", "Müəllim məsələsi hər millətin ölüm-dirim məsələsidir", "Böhtan xorunu ziyalılar oxumur", "Məddahlıq köhnə sənətdir, davamçıları hər zaman var", "Kitab-

zəmində birlik olmaz", "Sağlam birlikdən qüvvət doğar" və s. və i.

Ş. Hüseynov sözün həqiqi mənasında böyük ictimai xadimdir. O, bütün fəaliyyətini xalqının taleyi ilə bağlayıb. Hər işdə ancaq ümumin mənafeyini üstün tutub.

Nə edirsə etsin, nədən yazırsayazsın, bir vətənpərvər kimi o, xalqı, onun həyatını, milli azadlığını, gələcək taleyini düşünüb, bunu üçün əlindən gələni əsirgəməyib.

Elmi əsərlərini də, ictimai-siyasi mövzuda yazılmış, müsahibələrini də bu məqsədlə vermişdir.

Onun milli mətbuat tariximizlə bağlı elmi araşdırmaları da, tarixi-ictimai-siyasi publisist yazıları da ümum-ictimai-siyasi publisist yazıları da ümum-ictimai fəaliyyətin ayrılmaz tərkib hissəsidir.

Hüquq, əxlaq, müstəqillik, vətən, yurdsevərlik, azadlıq, demokratik dövlət quruluşu, ənənə və varislik, milli özünü dərk və təsdiq kimi onlarla məsələlərə o, müsahibə və çıxışlarında da geniş yer verir.

Şirməmməd Hüseynovun xalq qarşısında ən böyük xidmətlərindən biri də yorulmadan tədqiq və təlqin etdiyi işıqlı simaların, böyük şəxsiyyətlərin, millət mücahidlərinin həyat və yaradıcılığının tədqiq olunmasında ənənəvi yollardan yan keçərək, onların fəaliyyətinin indiyədək işıqlandırılmamış hissəsinin aşkar edilərək olduğu kimi xalqa çatdırılmasıdır. Ş.Hüseynov "Milli haqq və ədalət axtarışında" kitabının "Ön söz"ündə yazır: Əlimə qələm alıb müstəqil yaradıcılığa başladığım andan ən böyük arzum gördüklərimi, düşündüklərimi, həqiqəti yazmaq arzusu olub. Mətbuat tariximizi tədqiq edib qüdrətli qələm sahiblərinin XX əsrin ilk onilliklərində dövrü mətbuatda dərc olunmuş müxtəlif janrlı yazılarını heyranlıqla oxuduqca bu istək yaşama qayəmə çevrildi.Onu da dərk edirdim ki, nə qədər ki, sovet totalitar rejimi, partia və təhlükəsizlik orqanlarının nəzarəti üstümüzdədi, həqiqəti yazmaq, demək mümkün olmayacaq. Qələmə ala bilmədiklərimi müxtəlif yollarla auditoriyalarda demək yolunu seçmişdim.

Bu da asan iş deyildi. Nəhayət, vaxtilə bizi müstəqil dövlətçiliyə qovuşduran, 1918-ci ilin 28 may futuhatını və Xalq Cümhuriyyətini yarananların milli müstəqilliyimizi əlimizdən alan bolşevik sovet rejimi ömrünün uzun sürməyəcəyi barədə peyğəmbərcəsinə dedikləri sözlər çin olmağa başladı.

Ömrümün ahıl çağında bu tarixi hadisələrin şahidi oldum.

Qol çırmaıyıb, gənclik həvəsi və eşqi ilə bütün varlığımla milli haqq və ədalət uğrunda gedən vuruşa qoşuldum.

Heç bir təmənnə, mənfəət, şəxsi ambisiya gözləmədən tale və tarix tərəfindən millətimizə verilən yeni bir müstəqillik şansının qələbəsi

üçün genişlənən xalq hərəkatına əlimdən gələni əsirgəmədim.

Həftədə bir neçə dəfə Azərbaycan televiziyası ilə günün ən mühüm hadisələrinə dair çıxışlar edir, senzurdan nisbətən azad olmuş qəzetlərə şərhlər, aktual və tarixi mövzularda məqalələr yazır, mitinqlərdə, yığıncaqlarda iştirak və çıxışlar edir, televiziya xüsusi ciddi mövzularda verilişlər aparırdım".

Görünən dağa nə bələdçi?!

Ancaq yox! Tarixin yaddaşını, mətbuatın yaddaşını və kitabların yaddaşını çözmək üçün bütün zamanlarda yaxşı bələdçiye- tədqiqatçıya həmişə ehtiyac olmuş və olacaq. Şirməmməd Hüseynov kimi böyük tədqiqatçı-alim belə qənaətə gəlir ki, Demokratik Cümhuriyyət dövrünü hərtərəfli- olduğu kimi öyrənmək üçün cümhuriyyətsünaslığın yaradılması zəruridir və buna çox böyük ehtiyac var.

Bunlar isə mənim düşüncələrim və qənaətimdir. "Milli mətbuatımızın və jurnalistikamızın Şirməmməd Hüseynov məktəbi"nin müdavimləri olduğu kimi, bu məktəbin məzunları sırasından onun tədqiqatçıları da yetişəcək; "Şirməmməd Hüseynovun həyatı və ümumi pedaqoji fəaliyyəti", "Şirməmməd Hüseynovun publisistikası və onun sənətkarlıq xüsusiyyətləri", "Şirməmməd Hüseynovun ictimai-siyasi və tənqidi publisist-kreativ görüşləri", "Şirməmməd Hüseynovun yaradıcılıq yolu", "Demokratik Cümhuriyyət və onun qurucularının ictimai-siyasi fəaliyyəti Şirməmməd Hüseynovun tədqiqatlarında", "Şirməmməd Hüseynov şəxsiyyəti və ictimai-siyasi xadim kimi" və s.və i. istiqamətlərdə tədqiqata cəlb olunacaq, bir nümunə olan həyat və fəaliyyəti həm gənc, həm də gələcək nəsillərə " cəmiyyət və həyat sularında" mayak rolunu yerinə yetirəcək.

Təkrar edirəm, bunlar mənim qənaətimdir. Yaşayaq, görək tarix nə göstərir.